

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 20.11.1996
KOM(96) 595 endelig udg.

ARBEJDSDOKUMENT FRA KOMMISSIONENS TJENESTEGRENE

**Mod femte rammeprogram:
nye punkter til debatten om
retningslinjerne**

Indledning

Med titlen "Forske for Fremtiden" forelagde Kommissionen den 10. juli 1996 en række retningslinjer, som den foreslår som grundlag for femte rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling. Disse retningslinjer blev forelagt for Rådet (forskning) den 7. oktober og behandles for øjeblikket i Europa-Parlamentet.

For at få den debat, der således er sat i gang i institutionerne, til at køre videre og gå mere i dybden, drejer det sig nu om at tage et yderligere skridt. Dette er formålet med nærværende dokument, der er udformet som et første arbejdsdokument.

Det nærmere formål med arbejdsdokumentet er at komme med nøjere redegørelser for og præciseringer af, hvad Kommissionen har tænkt sig med hensyn til opbygning, målsætninger og gennemførelsesmidler.

På dette trin, hvor der ventes på konklusionerne fra evalueringsrapporten om EU's forskningsaktiviteter de sidste fem år og på Europa-Parlamentets initiativrapport, drejer det sig hovedsageligt om at præcisere de foreslåede retningslinjer inden Rådets møde (forskning) den 5. december.

En detaljeret gennemgang af det indhold, der foreslås til femte rammeprogram, vil først blive foretaget i et andet arbejdsdokument, som Kommissionen har til hensigt at forelægge først på året 1997. Dette andet dokument vil gå forud for det formelle forslag, som Kommissionen har til hensigt at forelægge i marts 1997.

Der er bred erkendelse af, at forberedelsen af det femte rammeprogram er en passende lejlighed til at tage en række aspekter ved EU's forskningspolitik op til fornyet overvejelse. Den generelle fremgangsmåde, der er foreslået i "Forske for Fremtiden", og som er kendetegnet ved en mere udtalt vægt på de sociale og økonomiske behov, er der generel enighed om, og det samme gælder tanken om, at EU's forskning bør sættes i stand til at reagere hensigtsmæssigt og i tide på den konstante og hurtige udvikling.

Som hjælp til fastlæggelse af, hvorledes dette kan gøres, behandles følgende aspekter i nedenstående tekst: opbygningen, målsætningerne, gennemførelsesmidlerne (herunder forvaltningen), de finansielle midler og tidsplanen.

I. Opbygningen

For at gøre det lettere at nå de påtænkte store sociale og økonomiske mål, og for at gøre programmet let at læse samtidig med at det fungerer effektivt, bør femte rammeprogram bygges enkelt op. Den enkle opbygning bør også præge de retsfor skrifter, som Kommissionen senere formelt vil foreslå (med den begrænsning, der ligger i, at det er nødvendigt at anvende to forskellige retsgrundlag, nemlig EF-traktaten og Euratom-traktaten).

En idé til en enkel opbygning kan hentes i den redegørelse, der er givet i "Forske for Fremtiden". På dette grundlag foreslår Kommissionen at lade femte rammeprogram bygge på seks programmer svarende til de seks prioriterede områder, der er afstukket i "Forske for Fremtiden".

Disse programmer er sammensat, således at der tages hensyn til offentlighedens interesser og de sociale og økonomiske behov i Europa set ud fra et globalt synspunkt; integrering, med dette for øje, af ny viden og af teknologier, der er under udvikling; koncentration af indsatsen på en række præcise målsætninger; og mobilisering, med dette for øje, af de mange forskellige fag- og kompetenceområder.

Programmerne

- Tematiske aspekter

Disse programmer vil henholdsvis kunne vedrøre følgende emner:

- Forskning i bioressourcer og økosystemer
- Udvikling af et brugervenligt informationssamfund
- Fremme en konkurrence- og bæredygtig vækst.

Disse emner, der anses for at være prioriterede og er beskrevet i generelle vendinger i meddelelsen KOM(96) 332 "Forske for Fremtiden", er taget op til nærmere overvejelse i Kommissionens tjenestegrene med henblik på en nøjere præcisering af indholdet¹⁾.

Hvert af disse programmer bør omfatte:

- Flere målrettede forsknings- og udviklingsaktiviteter med et kraftigt koordinerings- og integreringsislet samt demonstrationsaktiviteter til påvisning af teknologiernes tekniske og økonomiske levedygtighed.
- Udvikling af generiske teknologier og mere grundlæggende forskning, en aktivitetskategori der bør opretholdes på et tilstrækkeligt niveau i femte rammeprogram.
- Særlige aktiviteter i disse programmer svarende til de generelle målsætninger for politikken på områderne internationalt samarbejde, innovation og formidling/udnyttelse af forskningsresultaterne, støtte til små og mellemstore

---

1) Aktiviteterne i forbindelse med anvendelsen af kernekraft vil senere blive behandlet i overensstemmelse med bestemmelserne i Euratom-traktatens artikel 7.

virksomheder, uddannelse og mobilitet, undersøgelse og opfølgning af socioøkonomiske aspekter og udnyttelse af viden og teknologi opnået gennem finansierede projekter.

Gennemførelsen af støtteforanstaltninger for SMV som led i tematiske programmer (som støtter indførelsen af en "one-stop-shopping" og rationaliseringen af informationsnettene) vil endvidere gøre det muligt for disse virksomheder at drage fordel af de forbindelser, som de har knyttet med store virksomheder, forskningscentre og universiteter i forbindelse med projekterne.

- **Tværgående aspekter**

Disse programmer vil kunne vedrøre følgende emner:

- Befæstelse af den europæiske forsknings internationale rolle
- Innovation og små og mellemstore virksomheders deltagelse
- Øge det menneskelige potentiale.

De bør bidrage til gennemførelsen af en sammenhængende og velstruktureret politik inden for de tre områder, internationalt videnskabeligt og teknologisk samarbejde, innovation og fremme af menneskelige ressourcer. Som for de tre ovennævnte emner bør Kommissionens tjenestegrene gå videre med deres overvejelser med hensyn til at præcisere disse områders nærmere indhold.

Med dette for øje bør disse programmer tilskynde til:

- En indsats og aktioner, som samordner og understøtter aktiviteter, der gennemføres på de samme områder inden for de programmer, der tager sigte på tematiske aspekter
- Initiativer af mere generel art inden for hvert af de tre emner.

Denne opbygning, som giver mulighed for en væsentlig effektivisering af rammeprogrammet som helhed, svarer til den måde, hvorpå EU's FTU-indsats er organiseret i traktatens afsnit XV.

Det Fælles Forskningscenter

Som det var tilfældet med de foregående rammeprogrammer, bidrager Det Fælles Forskningscenter til gennemførelsen af femte rammeprogram. På baggrund af sine enestående ressourcer på talrige områder og den kapacitet, som FFC har opbygget og vedligeholdt takket være sin sonderende forskning, stiller centret sin neutrale og uafhængige ekspertise til rådighed for EU's politik samtidig med at det fortsætter med at udbygge sine forbindelser med industrien. FFC's indsats i forbindelse med femte rammeprogram bør svare til en række kriterier med hensyn til et klart påvist behov, en anerkendt kompetence og en europæisk merværdi. Endvidere vil en del af centrets aktiviteter fortsat blive gennemført på et konkurrencebaseret grundlag ved at iværksætte nye interventionsformer på markedet, herunder navnlig nye former for samarbejde med industrien.

II. Målsætningerne

Behovet for at koncentrere EU's forskningsindsats blev understreget i "Forske for Fremtiden". Dette behov blev også fremført i talrige bidrag til overvejelserne om femte rammeprogram fra medlemsstaterne samt fra forskningsinstitutioner og industriorganisationer.

Dette betyder konkret, at der bør gøres en indsats inden for et begrænset antal emner, som svarer til de sociale og økonomiske behov i Europa. Som det skal ses, er dette faktisk hvad der foreslås.

Men at koncentrere indsatsen betyder også, at der må træffes et valg inden for hvert enkelt hovedemne og foretages en udvælgelse blandt de mulige videnskabelige og teknologiske målsætninger.

På hvilket grundlag skal denne udvælgelse foretages? Kommissionen foreslår en generel fremgangsmåde og et sæt kriterier, som skal anvendes systematisk.

De udvalgte videnskabelige og teknologiske målsætninger skal under alle omstændigheder svare til aktioner med *en kraftig europæisk merværdi* i relation til den offentlige interesse og den sociale acceptabilitet.

Før de undersøges i lyset af dette grundlæggende krav, skal de pågældende målsætninger imidlertid have opfyldt to andre kriterier:

- **De store politiske valg, der blev nævnt i "Forske for Fremtiden".** De opstillede videnskabelige og teknologiske mål bør først og fremmest klart bidrage til at nå de sociale og økonomiske målsætninger, der blev formuleret i "Forske for Fremtiden": livskvalitet, sundhed og miljø (målsætninger hvis samfundsmæssige betydning gør, at de bør ofres særlig opmærksomhed); udvikling af informationsamfundet; industriens konkurrenceevne, bæredygtig udvikling og rig vækst i beskæftigelsen; bevarelse og styrkelse af Europa som et sted med fremragende forskning og et attraktivt sted for investering og innovation (udnyttelse af menneskelige ressourcer og mobilitet fortjener særlig opmærksomhed); bidrag til realiseringen af EU's store indsatsområder.
- **Situationen med hensyn til viden og teknologi samt Europas stilling på de pågældende områder.** Der bør ikke blot vælges målsætninger, som svarer til de områder, hvor der åbner sig nye forskningsveje, som bør udnyttes, eller hvor der er alvorlige huller i vores viden, men også områder, hvor Europa råder over en reel styrke, som der kan bygges videre på, eller tværtimod lider af svagheder, som der kan afbødes på ved hjælp af aktioner på europæisk plan. Det centrale i EU's forskningspolitik, nemlig støtte til den europæiske konkurrenceevne, bør tjene som ledetråd.

Med hensyn til de målsætninger, der svarer til *emner, som allerede er omfattet* af det fjerde rammeprogram, må der, inden de foreslås videreført, foretages en omhyggelig undersøgelse af **resultaterne** fra indsatsen i forbindelse med disse emner (navnlig på grundlag af evalueringsrapporterne fra uafhængige eksperter); det skal også kontrolleres, om **begrundelsen** for disse aktioner på lanceringstidspunktet **stadig er gyldig**.

Det skal tilføjes, at målene skal kunne kontrolleres og, om muligt, kunne opgøres i tal, samt at der bør være sat en bestemt tidsfrist for opnåelse af målene.

III. Gennemførelsesmidlerne

Femte rammeprogramms succes vil i høj grad afhænge af, hvorledes det gennemføres i praksis, hvilket igen er forbundet med kvaliteten af de midler, der anvendes til dette formål. Fra de retningslinjer, der er formuleret i "Forske for Fremtiden", og fra de talrige diskussioner og oplæg, der har været om dette emne, kan der udledes fire hovedemner, hvor der bør gøres en større indsats:

- Bedre koordinering
- Større smidighed og øget reaktionsevne
- Større indvirkning fra forskningen på konkurrenceevnen
- Forvaltning

Bedre koordinering

Spørgsmålet om koordineringen vedrører tre punkter: koordinering inden for forskningsprogrammerne og mellem de forskellige programmer indbyrdes; koordinering mellem forskningsprogrammerne og EU's øvrige indsatsområder; koordinering mellem nationale og europæiske initiativer.

Koordinering inden for forskningsprogrammerne og mellem de forskellige programmer indbyrdes

En begrænsning af antallet af programmer vil lette koordineringen inden for det enkelte program, men også mellem de forskellige programmer i kraft af det reducerede antal grænseflader.

De forskningsaktiviteter, der er nært forbundet med forskellige områder under ét eller flere programmer, bør koordineres gennem ordninger som sikrer, at de supplerer hinanden, og at der er sammenhæng i forskningen.

På dette dobbelte plan vil taskforcerne for forskning/industri kunne spille en særlig rolle.

Oprettelsen af taskforcer var en vigtig fornyelse (bekræftet under høringen om grønbogen om innovation) i gennemførelsen af det fjerde rammeprogram.

Taskforcerne er et virkemiddel, som Kommissionen anvender som ekspertiseredskab, til koordinering og rådgivning, for at finde ud af, hvilken retning forskningen bør følge på europæisk plan for at få udviklet de nøgleteknologier, der er nødvendige af hensyn til borgernes velfærd.

Erfaringen med deres anvendelse er positiv og kan udnyttes i femte rammeprogram. Taskforcerne virker som "katalysatorer", der kan sætte skub i målrettede aktioner. De kan anvendes til at samordne forskellige programmer og de pågældende tjenester.

Den forbindelse, der er skabt mellem de programmer, der tager sigte på tematiske aspekter og de programmer, der vedrører tværgående aspekter, gør det endvidere muligt at opnå bedre koordinering inden for rammeprogrammet som helhed.

Koordinering mellem forskningsprogrammerne og forenelighed med EU's øvrige foranstaltninger eller politik

Forskningsprogrammerne skal supplere og hænge ordentligt sammen med målsætningerne for Fællesskabets øvrige indsatsområder.

Spørgsmålet om koordinering mellem forskningsindsatsen og EU's øvrige indsatsområder vedrører navnlig forbindelserne mellem rammeprogrammet og strukturfondene samt de store programmer og rammerne for økonomisk og teknisk bistand til tredjelande (PHARE, TACIS, MEDA, EUF og indsatsen for udviklingslandene og landene i Asien og Latinamerika):

- Det samvirke, der de seneste år er opnået mellem FTU-politikken og regionalpolitikken, udbygges yderligere. **Strukturfondene** anvendes temmelig systematisk til at udbygge forskningskapaciteten i modtagerlandene i den dobbelte form af forskningsinfrastrukturer og menneskelige ressourcer (uddannelsesforanstaltninger). På grundlag af en grundig analyse har Kommissionen til hensigt snart at forelægge en meddelelse om emnet forskning og samhørighed. Denne meddelelse skal blandt andet bidrage til en yderligere udbygning af samvirket mellem de to områder.
- Virkemidlerne til teknisk, finansielt og økonomisk samarbejde med tredjelandene bidrager allerede i høj grad til en bæredygtig udvikling i modtagerlandene og til deres økonomiske samarbejde med EU, herunder samarbejde inden for forskning samt overførsel og tilpasning af teknologi. Disse lande bør ved hjælp af de muligheder, der ligger i disse virkemidler, tilskyndes til et kraftigere samvirke med de særlige aktiviteter under rammeprogrammet, der imødekommer deres behov.

Der bør klart skelnes mellem den politiske støtte til finansieringen af tredjelandenes deltagelse i rammeprogrammet, som kan opnås gennem EU's internationale samarbejdsordninger, og den finansiering, der opnås gennem forhandlingen af internationale forskningsaftaler, som skal være omfattet af rammeprogrammet.

Koordineringen vil også blive styrket mellem rammeprogrammet og andre aktioner og programmer, som dem der vedrører undervisning og erhvervsuddannelse.

Koordinering mellem nationale og europæiske initiativer

Rammeprogrammet står, som bekendt, kun for en brøkdel af den samlede europæiske forskning. Det europæiske forskningspotentiale kan derfor kun udnyttes fuldt ud ved at sørge for en effektiv koordinering af den indsats, der gøres inden for de forskellige rammer. Der bør opnås fremskridt i denne retning, først og fremmest i forbindelse med præcise målsætninger. Dette kan opnås ved at støtte sig både til de eksisterende virkemidler og til nye ordninger:

- **Eksisterende virkemidler.** Aktionsrammerne **EUREKA** (for markedsrelateret forskning) og **COST** (for projektorienteret grundforskning) egner sig særdeles godt til koordineringen mellem de nationale initiativer og EU's initiativer.

Informationsudvekslingerne mellem de forskellige rammer skal styrkes, og medlemsstaterne tilskyndes til en bedre koordinering på nationalt plan. De eksisterende forbindelser skal også styrkes i retning af større operationalitet: der bør indføres enkle samordningsordninger.

- **Nye ordninger.** Traktatens artikel 130 K (supplerende programmer), L (deltagelse i nationale initiativer) og N (fællesforetagender) giver mulighed for supplerende gennemførelsesmidler til programmerne i deres klassiske form (som også fortsat skal være det væsentligste led i EU's indsats). Disse virkemidler kan anvendes under særlige omstændigheder, hvor gennemførelsen af dem kan give en yderligere merværdi.

Artikel 130 K og L skaber mulighed for aktioner, som omfatter forskningsemner, der er af særlig interesse for bestemte medlemsstater. De aktioner, der gennemføres på dette grundlag, skal kunne supplere de aktioner, som resten af rammeprogrammet består af, og der må derfor våges over, at der opnås en overordnet ligevægt. Disse aktioner bør koncentrerer omkring særlige initiativer, der er af klar interesse for hele EU.

Større smidighed og øget reaktionsevne

Behovet for større smidighed i programmerne og øget reaktionsevne fra EU's side over for en uforudset teknisk-videnskabelig udvikling eller fremkomsten af uventede problemer er indlysende og ofte blevet understreget. Det er umuligt inden starten på et rammeprogram, der gælder for fem år, at forudse alle de store behov, der vil opstå, eller den udvikling, der vil ske i løbet af den pågældende periode.

Problemet med konstant tilpasning af den europæiske forskningsindsats har to aspekter: en direkte opfølgning for at følge med udviklingen og reaktionsmekanismer til at foretage en tilpasning:

- Direkte opfølgning for at følge med den videnskabelige og teknologiske udvikling og udviklingen i samfundets og industriens behov kan opnås ved at styrke aktiviteterne inden for "teknologisk overvågning" og ved at knytte nærmere forbindelser mellem disse aktiviteter og programmernes aktiviteter. Behovene, herunder navnlig behovene for supplerende målrettede aktiviteter, kan analyseres kontinuerligt på grundlag af evaluerings- og tilsynsrapporter samt regelmæssig høring af industrien, forskersamfundet og brugerne.
- En hurtig og smidig reaktion kan opnås ved forskellige midler, herunder navnlig:
  - regelmæssig tilpasning af arbejdsprogrammerne, ideelt på årsbasis,
  - oprettelse af et "råderum" af begrænset omfang, med en stram beslutningsprocedure, og med det udtrykkelige formål hurtigt at kunne reagere på oprindeligt uforudsete behov.

Det skal tilføjes, at det begrænsede antal programmer i sig selv udgør en vigtig faktor for større smidighed. Det skal især understreges, at det, at der findes egnede ordninger, ikke er tilstrækkeligt til at garantere, at der er politisk vilje til at anvende disse ordninger.

Større indvirkning fra forskningen på konkurrenceevnen

EU bør lægge særlig vægt på gennemførelse af forskning, som har positiv indflydelse på konkurrenceevnen, navnlig gennem demonstrationsprojekter, som er kendetegnet ved et større bidrag fra privat finansiering end i de klassiske projekter med omkostningsdeling, samt passende bestemmelser om intellektuel ejendomsret for at opnå større tilskyndelse til at udnytte resultaterne.

Forvaltning

Alle kommentatorerne erkender, at en sund og effektiv forvaltning er af afgørende betydning for succes med EU's FTU-programmer. I sin indsats for yderligere at forbedre forvaltningen af projekter og programmer vil Kommissionen fortsætte med at bygge på de grundlæggende principper, der anvendes for øjeblikket: effektivitet, kvalitet, lige chancer og sund administration af offentlige midler.

På grundlag af de fremskridt, der er opnået med det fjerde rammeprogram, vil Kommissionen bestræbe sig på at opnå øget sammenhæng og kvalitet i forvaltningen af programmerne. Hovedmålet er klart at rette op på den nuværende situation med "overbooking" af programmerne, som bidrager til en væsentlig besværliggørelse af forvaltningen.

Dette fænomen kan bekæmpes med foranstaltninger på tre planer:

- **Koncentration:** begrænsningen af arbejdsprogrammerne til et begrænset antal prioriterede mål, som er fastlagt med stor nøjagtighed vil kunne føre til en begrænsning af antallet af indsendte forslag.
- **Gennemskuelighed:** Kommissionen vil bestræbe sig på at give tilstrækkeligt præcise oplysninger til at bremse indsendelsen af forslag, som ikke er tilstrækkeligt begrundet og ikke er omfattet af programmernes sigte. Medlemsstaterne og de organisationer i medlemsstaterne, der har fået til opgave at formidle oplysninger om programmerne, bør hjælpe Kommissionen med denne opgave.
- **Forhåndskontrol med at forslagene opfylder kravene:** oplysning på et tidligt tidspunkt til eventuelle deltagere, navnlig små og mellemstore virksomheder, om hvorvidt deres forslag opfylder de formelle deltagelseskrav og i hvor høj grad de er i overensstemmelse med programmets målsætninger.

Opbygningen af rammeprogrammet omkring et begrænset antal programmer af tværfaglig art, som dækker flere områder kræver i øvrigt, at der går væk fra en forvaltningsmetoder, der er koncentreret omkring selve programmerne, til fordel for en metode der baseret på en mere kollegial forvaltning.

IV. Budgetsammenhæng og tidsplan

Femte rammeprogram skal finansieres inden for grænserne af et "samlet maksimumsbeløb", der fastlægges af den lovgivende myndighed. I den periode, som forpligtelserne dækker (1999-2002), skal dette beløb holdes inden for et loft, der årligt fastsættes i EU's finansielle overslag.

For øjeblikket figurerer forskningsudgifterne i kategori 3 (interne politikker) i de finansielle overslag. De udgør langt den største del, idet de står for 60% af de disponible midler under denne kategori i overensstemmelse med ånden fra Edinburgh-aftalerne (mellem halvdelen og to tredjedele af kategori 3 i de finansielle overslag). Denne fremgangsmåde vil også kunne følges ved femte rammeprogram.

Ved beregningerne af, hvad der anses for at være et passende niveau for EU's forskningsudgifter, tages der hensyn til den forventede vækst i BNP.

Der tages endvidere højde for, at indsatsen hos andre teknologiske stormagter, USA og Japan, ikke bliver mindre. Medens Japan anvender 3% af sit BNP på forskning, og USA 2,5%, har EU's indsats i flere år været begrænset til 2% i gennemsnit.

Amerikas offentlige forskningsbudget, som er faldet i løbet af de seneste år, stiger i 1997 med næsten 3 mia. dollar (NIH's budget stiger for eksempel med 6,9%), og de offentlige forskningsinstitutter i Japan fortsætter med den store stigning, der har været i flere år (+ 8,3% til styrelsen for videnskab og teknologi og + 16,4% til MITI). Over for denne indsats hos vore konkurrenter/partnere er det vigtigt at holde fast ved en betydelig investering i forskningsudgifter, offentlige såvel som private, i Europa.

Konklusion

Alt i alt er det vigtigt og afgørende nødvendigt at gennemføre femte rammeprogram inden for de planlagte frister. Hvis det som planlagt skal starte i 1999 må der i betragtning af beslutningsprocessens sandsynlige varighed holdes en ret stram rytme. Som anført i begyndelsen af denne meddelelse påtænker Kommissionen at forelægge et detaljeret arbejdsdokument i begyndelsen af 1997 og at forelægge et formelt forslag i marts 1997, som imidlertid ikke kan foregribe Kommissionens senere forslag om Fællesskabets fremtidige finansielle rammer, der vil blive forelagt umiddelbart efter afslutningen af regeringskonferencen. Der stræbes efter en formel vedtagelse i begyndelsen af 1998.

Med hensyn til udarbejdelsen af femte rammeprogram har Kommissionen med vilje valgt at gå frem i etaper for at sikre sig, at de foreslåede retningslinjer hele tiden i tilstrækkelig grad er forstået og bliver støttet.

Nærværende dokument er netop udarbejdet med det formål at orientere debatten omkring klare retningslinjer.

Kommissionen håber på grundlag af konklusionerne fra denne debat hurtigst muligt at kunne udarbejde og derpå forelægge det påtænkte detaljerede arbejdsdokument og derpå dens formelle forslag. Disse to dokumenter skulle gøre det muligt at danne sig en endnu bedre og konkret idé om, hvorledes vi kan nå de samfundsmæssige og økonomiske målsætninger, der er omhandlet i "Forske for Fremtiden", og som der er bred enighed om.

11
ISSN 0254-1459

KOM(96) 595 endelig udg.

DOKUMENTER

DA

15

Katalognummer : CB-CO-96-613-DA-C

ISBN 92-78-11889-3

Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer

L-2985 Luxembourg